

Меренкова Любов Олександрівна

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів,

Харківський національний економічний університет ім. Семе́на Кузне́ця

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ ПРИ ОФШОРИЗАЦІЇ ІНТЕГРОВАНИХ КОРПОРАТИВНИХ СТРУКТУР В УКРАЇНІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується посиленням процесів глобалізації, прискоренням темпів науково-технічного прогресу та трудової міграції, бурхливим розвитком інтегрованих корпоративних структур (далі ІКС), які намагаються отримати реальні податкові пільги, знизити ризики своєї діяльності та мінімізувати втрати від економічної та політичної нестабільності за допомогою офшорних механізмів.

Офшорні зони надають зареєстрованим на їх території компаніям наступні можливості та переваги: зменшення податкових видатків суб'єктів господарювання та звільнення від сплати окремих податків, здійснення конфіденційної діяльності, нескладне управління та адміністрування, відсутність жорстких вимог до фінансової звітності, вивіз активів із політично та економічно нестабільної країни, усунення обмеження щодо вільного руху капіталів між країнами.

В Україні офшоризація операцій ІКС набула особливого поширення з 2007 р. у зв'язку з початком прояву ознак глобальної фінансової кризи, посиленням адміністрування податкових зобов'язань великих підприємств, підвищенням політичних та інвестиційних ризиків, стимулюванням експорту, високим рівнем тінізації економіки та корупції. [1, с. 27] У 2017 р. частка зовнішньоекономічних контрактів, в межах яких товар проходить через компанії, зареєстровані в податкових гаванях, перевищувала 80%, що більше аналогічних показників 2012-2013 рр. майже у двічі. За даними державної служби статистики протягом 2017 р. з \$1,87 млрд прямих іноземних інвестицій в Україну \$0,51 млрд, або 27% мають кіпрське походження, а Кіпр є офіційно

визнаною офшорною юрисдикцією та довгі роки залишається найбільшим інвестором України. [2]

Для оптимізації оподаткування компанії використовують наступні основні офшорні механізми: інвестиційні операції (резидентом країни переправляються кошти в офшорну компанію для здійснення через неї інвестицій у підприємство, інвестиційний проект чи підприємства іноземних країн); експортно-імпорتنі операції (експорт товарів підприємства-резидента країни здійснюється за низькими цінами до офшорної компанії, а потім перепродається офшорною компанією кінцевому покупцеві за рівнем ринкових цін. Оподатковуваний прибуток для експортера в цьому випадку залишається мінімальний, а різниця між реальною і заниженою ціною при експорті утворює прибуток офшорній компанії); товарообмінні операції (ІКС продає товар спочатку своїй компанії з пільговим оподаткуванням, і потім ця компанія реалізує його в будь-якій країні. При цьому весь прибуток від реалізації товару завдяки регулюванню контрактної ціни – різниця між ціною купівлі та ціною продажу товарів – залишається на балансі офшорної компанії); фінансово-кредитні операції (офшорна компанія здійснює кредитну чи фінансову діяльність, отримує прибуток, який не оподатковується на користь нерезидента). [3, с. 54 - 56] ІКС мінімізують оподаткування з використанням офшорних зон при проведенні транспортних, лізингових, факторингових, страхових операцій, операцій з інтелектуальною власністю, при розподілі чистого прибутку та сплаті дивідендів.

У питаннях оподаткування ІКС держава виконує роль сліпого агенту, який проводить політику не втручання або навіть ініціює створення ІКС для підвищення конкурентоздатності продукції, що постачається на експорт. Це зумовлено специфікою адміністрування корпоративних податків, оскільки легше контролювати великі підприємства, такі як ІКС, ніж тисячі дрібних платників податків. [1, с. 27] Таким чином офшори перетворюються на головний інструмент виведення капіталу з країни, ухилення від податків, відмивання брудних грошей. Щорічно з України в офшорні зони виводиться від

4,5 до 9% ВВП, а відповідні втрати бюджету від несплати податку на прибуток становлять близько 50 млрд. гривень на рік. [2]

В умовах поглиблення світової економічної кризи проблема реформування податкової системи України в частині запобігання уникнення сплати податків з використанням компаніями агресивних транскордонних офшорних схем стає особливо актуальною. Рух грошових коштів ІКС здійснюється у вигляді експорту-імпорту товарів з заниженням їх кількості та ціни, відображенні фіктивних фінансових послуг (рента, роялті, дивіденди) у звітності, що значною мірою ускладнює процес їх контролю та регулювання з боку відповідних державних органів. ІКС акумулюють потужні фінансові потоки, які перерозподіляться материнськими структурами через підконтрольний внутрішній ринок капіталу, утворений за допомогою закордонних філій. Тому розв'язання проблем оподаткування при офшоризації корпоративного сектору економіки України має стати пріоритетним для законодавчої та виконавчої влади держави для забезпечення росту доходів бюджету та запобіганню відмивання злочинних капіталів.

Література:

1. Петленко Ю. В. Офшоризація як основна проблема оподаткування інтегрованих корпоративних структур [Електронний ресурс] / Ю. В. Петленко // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2016. – Вип. 1. – С. 25-29. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKNU_Ekon_2016_1_6

2. Черкашин В. Наскільки популярні в Україні офшори [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://biz.nv.ua/ukr/experts/cherkashyn/naskilki-populjarni-v-ukrajini-ofshori-2454606.html>

3. Марченко К. В. Практика та механізми застосування офшорних зон для оптимізації оподаткування ТНК [Електронний ресурс] / К. В. Марченко // Економіка та держава. – 2014. – № 7. – С. 54-58. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecde_2014_7_13